

LES 15 ODYSSEUS BIJ DE FAIAKEN

Odysseus' moeizame thuisreis

De toorn van Poseidon

1 Muze, verhaal van de man van velerlei wegen, die heel lang
rondzwierf, nadat hij de heilige burcht van Troje verwoest had.
Tal van steden van mensen bezocht hij en leerde hun aard en
denkwijze kennen. Op zee moest hij veel ellende verduren,
5 waar hij voor eigen behoud en de thuiskomst vocht van zijn mannen.
Maar, hoe graag hij ook wilde, zijn mannen kon hij niet redden,
die door hun eigen verblinde gedrag hun leven verloren,
dwaas als zij waren om Zonnegod Helios' runderen te eten;
deze ontnam hun allen de dag van de thuiskomst. Vertel nu
10 ons ook godin, Zeus' dochter, dit alles. Begin waar u goeddunkt.

De andere helden, allen die 't gapend onheil ontkwamen,
waren al thuis, ontsnapt als zij waren aan oorlog en zeegang.
Hem alleen, terwijl hij naar huis en zijn vrouw terugverlangde,
hield die grote godin, de nimf Kalypso gevangen
15 in haar boogvormige grot, daar zij hem tot echtgenoot wenste.
Zo, in de kringloop der jaren, brak voor hem dan tenslotte
't jaar aan waarin de goden zijn thuiskomst beschikten en hij naar
Ithaka weerkeren zou (alwaar hij temidden der zijnen
nog van zijn leed niet verlost was), want meelij vervulde de goden,
20 allen, behalve Poseidon die, voordat de grote Odysseus
weergekeerd was naar zijn land, in zijn toorn op hem bleef volharden.

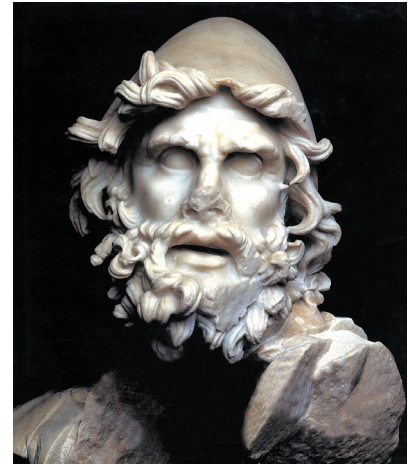
(Odysseia I 1-21; vertaling H.J. de Roy van Zuydewijn)

Dus maakte Poseidon in zijn woede Odysseus voortdurend het leven zuur. De andere goden durfden niet in te grijpen, omdat Poseidon als broer van de oppergod Zeus veel te vertellen had. Alleen Athena steunde Odysseus door dik en dun, en toen haar oom eens een reis naar Afrika maakte, richtte zij tot de godenvergadering het verzoek of zij ervoor mocht zorgen dat haar beschermeling ooit nog eens thuiskwam. Dat werd goedgevonden.

De nimf Kalypso

Op dat tijdstip verbleef Odysseus bij de beeldschone Kalypso. Zij was een

nimf, een godin die nauw verbonden is met de natuur. Zeven jaar tevoren was hij meer dood dan levend op haar eiland aangespoeld na een afschuwelijke schipbreuk waarbij al zijn vrienden waren omgekomen. Kalypso had Odysseus opgenomen en hem liefderijk verzorgd. Bij de eerste aanblik was ze hevig verliefd op hem geworden en sindsdien wilde zij hem zo lang mogelijk bij zich houden. Zij beloofde hem zelfs onsterfelijk en eeuwig jong te maken! Maar de held werd door heimwee verteerd: hij miste veel te veel zijn vrouw Penelope, zijn familie en zijn land. Op aandringen van

1. Odysseus. Onderdeel van de enorme beeldengroep die in een aan zee gelegen eetzaal van de Romeinse keizer Tiberius in Sperlonga (Italië) stond opgesteld.

Athena stuurde Zeus de god Hermes naar het eiland van Kalypso. Hij had de opdracht aan de nimf het besluit van de goden mee te delen dat zij Odysseus eindelijk moest laten gaan. Natuurlijk kon Kalypso niets anders doen dan gehoorzamen. Zij had er veel verdriet van, maar toch hielp zij Odysseus bij het bouwen van een vlot en gaf zij hem de nodige proviand voor onderweg mee. Met tranen in de ogen nam zij afscheid van haar geliefde held. Maar hij wendde zich ongeduldig af en duwde met een vaart zijn vlot in zee.

- 1 Troja
- 2 De Kikonen
- 3 De Kykladen-eilanden
- 4 De Lotoseters
- 5 De Kykloop Polyfemos
- 6 Aiolos
- 7 De Laistrygonen
- 8 Kirke
- 9 Toegang tot Onderwereld
- 10 De Sirenen
- 11 Skylla en Charybdis
- 12 De koeien van Helios
- 13 Kalypso
- 14 Nausikaä en de Faiaken
- 15 Ithaka

2. De route door de Middellandse zee die Odysseus (misschien) heeft gevolgd.

Ondertussen op Ithaka

In het paleis van Odysseus op Ithaka was na zijn vertrek, twintig jaar geleden, ook heel veel gebeurd. Zijn vrouw Penelope was nog steeds niet hertrouwd, maar het werd haar wel moeilijk gemaakt haar man trouw te blijven. Van heinde en verre waren namelijk prinses en vorsten gekomen die stuk voor stuk graag met de rijke weduwe wilden trouwen. Het ergste was wel dat al die mannen in het paleis waren blijven wonen en daar de hele voorraad voedsel opmaakten en alle wijn van Odysseus opdronken. Penelope was als vrouw niet opgewassen tegen deze overmacht van mannen. Laërtes, de vader van Odysseus, was inmiddels zo oud geworden dat hij zich op zijn landgoed

had teruggetrokken en Telemachos, de zoon van Odysseus en Penelope, was met zijn twintig jaar nog te jong om het bezit van zijn vader te beschermen. Athena had evenwel besloten Telemachos aan te sporen op verschillen-

de plaatsen in Griekenland navraag te doen naar zijn vader. Misschien kwam hij zo te weten of zijn vader nog in leven was. Athena vloog van de toppen van de Olympos en stond in een oogwenk bij de poort van

3. Goden in vergadering bijeen. Een roodfigurige vaasschildering.

4. 'Poseidon bleef in zijn toorn volhardden'. Fresco van Peregrino Tibaldi uit 1555.

Odysseus' paleis. Zij had zich vermomd als een goede vriend van de familie. Ze gaf hem de raad een schip te bemannen en te gaan informeren bij de oude strijdmakkers van zijn vader, zoals de grijze Nestor en natuurlijk ook Menelaos. Dan kwam hij gauw genoeg te weten of zijn vader was gestorven. Als dat het geval was, moest hij zelf orde op zaken stellen op Ithaka. Na deze opdracht verdween de godin even plotseling als zij was gekomen: het leek alsof een vogel wegfladderde.

Op weg naar huis

Wanneer Odysseus na een roerend afscheid van Kalypso midden op zee vaart, blijkt Poseidon teruggekeerd te zijn! Hij ziet daar de gehate Odysseus op zijn zee drijven, ontsteekt in razende woede en stuurt de zwaarste orkaan die er bestaat op de arme Odysseus af. Onmiddellijk wordt zijn vlot verbrijzeld. Gelukkig weet Odysseus nog net een balk te grijpen. Zich daaraan vastklappend dobbert hij twee dagen en twee nachten doelloos op zee rond. Uiteindelijk krijgt hij land in zicht dat hij met de

grootste moeite zwemmend kan bereiken. Dodelijk vermoeid kruipt hij bij de monding van een riviertje op het strand. Hij ziet er verschrikkelijk uit: zijn huid is ontveld, een paar botten zijn gekneusd en al zijn kleren is hij kwijtgeraakt. Met zijn laatste krachten lukt het hem zich naar een bosje in de buurt te slepen. Daar valt hij op een hoop bladeren in een bodemloze slaap. Het eiland waar Odysseus is terechtgekomen wordt bewoond door de Faiaken, de beste zeelui van die tijd. Over hen regeert koning Alkinoös. Zijn liefvallige dochter heet Nausikaä.

1 Ἡ θεὸς Ἀθηνᾶ ἀφικνεῖται εἰς τὴν οἰκίαν τὴν Ἀλκινόου·
 τοῦ γὰρ νόστου τοῦ Ὀδυσσεύως ἐπιμελεῖται.
 Εἰσέρχεται οὖν εἰς τὸν θάλαμον τὸν Ναυσικάας,
 τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀλκινόου. Ἡ δὲ κόρη καθεύδει,
 5 ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ ἡ θεὸς αὐτῇ παρακελεύεται·
 ‘Ναυσικάα, τί σὺ ἔτι καθεύδεις καὶ τῶν εἰμάτων ἐπιλανθάνει;
 Πάντα κεῖται ῥυπαρά! Ἀλλὰ χρή σε αὐτὰ πλύνειν!
 Οὐ γὰρ πολὺν χρόνον ἔτι παρθένος ἔσει· τάχα γὰρ γαμεῖσθαί
 μέλλεις. Οἱ γὰρ ἄριστοι ἄνδρες τῶν Φαίακων γαμῆν σε
 10 βούλονται. Τότε δὴ χρή τὰ εἴματα καθαρὰ εἶναι.’

Ἔωθεν δ’ ἡ Ναυσικάα ἐγείρεται καὶ τὸν ὄνειρον θαυμάζει.
 Αὐτίκα δὲ παρὰ τὸν πατέρα ἔρχεται καὶ παραιτεῖται αὐτόν·
 ‘Πάπα φίλε, βούλομαι τὰ εἴματα ἐν τῷ ποταμῷ πλύνειν.
 Σοὶ γὰρ αὐτῷ πρέπει ἐν καθαροῖς εἴμασιν εἰς τὴν βουλήν
 15 ἔρχεσθαι, οἱ δ’ ἄδελφοὶ αἰεὶ ἐν εἴμασι καθαροῖς ὀρχεῖσθαι
 βούλονται. Πολὺ δὴ ἄπεστιν ὁ ποταμὸς ἀπὸ τῆς πόλεως.
 Ἄρ’ οὖν δύνασαι ἄμαξαν παρασκευάζειν μοι;’

Τούτοις τοῖς λόγοις Ναυσικάα τὸν πατέρα πείθει·
 αἰδεῖται γὰρ πατρὶ φίλῳ τὸν γάμον ἐξονομῆναι!
 20 Οὗτος δὲ πάντα νοεῖ καὶ ἀποκρίνεται αὐτῇ·
 ‘Δύναμαι δὴ, τέκνον ἐμόν, ποιεῖν, ὃ σὺ παραιτεῖ·
 ἦδομαι γὰρ ὅτι βούλει πλύνειν τὰ εἴματα. Ἀλλ’ ἔρχου!
 Οὕτω δὴ ἡ Ναυσικάα αὐτῇ ἐν τῇ ἀμάξῃ σὺν τοῖς εἴμασι
 πρὸς τὸν ποταμὸν ὄχεται· αἱ δ’ ἀμφίπολοι πεζῇ ἔρχονται.

25 Ἐνταῦθα ὁ Ὀδυσσεὺς ἔτι ἐν τῷ θάμνῳ καθεύδει.

Ἀλκίνοος Alkinoös
 νόστος terugkeer
 θάλαμος slaapkamer

ῥυπαρὸς vuil, πλύνω wassen
 ἔσομαι ik zal zijn
 Φαίακες Faiaken
 καθαρὸς schoon

ἔωθεν 's morgens vroeg, ὄνειρος droom
 παραιτέομαι + acc. vragen (aan)

πρέπει het past om, βουλή raads-
 vergadering | ὀρχέομαι dansen
 πολὺ ver, πόλεως gen. van πόλις
 ἄμαξα wagen

ἐξονομαίνω openlijk noemen
 νοέω begrijpen, ἀποκρίνομαι antwoorden
 ὄ wat, hetgeen (betr. vnw. acc.)

σὺν + dat. met
 ὄχεομαι rijden, ἀμφίπολος dienaar,
 πεζῇ te voet
 θάμνος struikgewas

HET MEDIUM

De uitgangen van de werkwoorden die je tot nu toe bent tegengekomen, zijn *actieve* uitgangen, d.w.z. deze werkwoorden hebben een *actieve vervoeging*.

Naast deze *actieve vervoeging* heeft het Grieks nog een type *vervoeging*, met geheel eigen uitgangen, het *medium*. Er zijn twee groepen *medium-werkwoorden*:

1. Werkwoorden die *uitsluitend* *medium-uitgangen* hebben. Deze worden *deponentia* of *media 'tantum'* ('slechts' *media*) genoemd.
2. Werkwoorden die zowel *actieve* als *medium-uitgangen* hebben. Deze werkwoorden hebben in het *medium* meestal een andere betekenis dan in het *actief*.
 Voor de vervoegingen van dit type werkwoorden zie pag. 10.

Onthoud

Werkwoorden die uitsluitend *medium-uitgangen* hebben noemen we *deponentia* of *media 'tantum'* ('slechts' *media*).

MEDIUM 'TANTUM'/DEPONENTIA: PRAESENS EN IMPERFECTUM

Bij de vervoeging van het medium onderscheiden we twee groepen werkwoorden:

1. Een groep die volgens **δύναμαι** wordt vervoegd.
2. Een groep die volgens **βούλομαι** of **φοβέομαι** wordt vervoegd.

	praesens	imperfectum	imperativus	infinitivus
δύναμαι kunnen (stam δυνα-)	δύναμαι ik kan δύνασαι δύναται δυνάμεθα δύνασθε δύνανται	ἔδυνάμην ik kon ἔδύνασο ἔδύνατο ἔδυνάμεθα ἔδύνασθε ἔδύναντο	δύνασο δύνασθε	δύνασθαι
βούλομαι willen (stam βουλ-)	βούλομαι ik wil βούλει ¹ βούλεται βουλόμεθα βούλεσθε βούλονται	ἔβουλόμην ik wilde ἔβούλου ² ἔβούλετο ἔβουλόμεθα ἔβούλεσθε ἔβούλοντο	βούλου ² βούλεσθε	βούλεσθαι
φοβέομαι bang zijn, vrez (stam φοβε-)	φοβοῦμαι ik ben bang, φοβεῖ ¹ ik vrees φοβεῖται φοβούμεθα φοβεῖσθε φοβοῦνται	ἔφοβούμην ik was bang, ἔφοβοῦ ² ik vreesde ἔφοβεῖτο ἔφοβούμεθα ἔφοβεῖσθε ἔφοβοῦντο	φοβοῦ ² φοβεῖσθε	φοβεῖσθαι

¹ ε-σαι > ε-αι > ει (of -η)   ² ε-σο > ε-ο > ου

ATHEMATISCHE WERKWOORDEN

De -ε- of -ο-klank die we bij **λύω** en **ποιέω** tussen werkwoordstam en uitgang tegenkwamen, wordt bind- of themavocaal genoemd. Deze ontbreekt bij de werkwoorden van het type **δύναμαι**, waar de uitgang direct achter de werkwoordstam staat. Dit type werkwoorden noemen we daarom *athematische werkwoorden*. De uitgangen bij dit type werkwoorden zijn duidelijk herkenbaar:

Tegenwoordige tijd: **-μαι** (ik), **-σαι** (jij), **-ται** (hij),
-μεθα (wij), **-σθε** (jullie), **-νται** (zij).
Verleden tijd: **-μην** (ik), **-σο** (jij), **-το** (hij),
-μεθα (wij), **-σθε** (jullie), **-ντο** (zij).

THEMATISCHE WERKWOORDEN

Net zoals bij **λύω** en **ποιέω** staat bij **βούλομαι** en **φοβέομαι** een zogenoemde bind- of themavocaal (de -ε- of -ο-klank) tussen stam en uitgang. Daarom noemen we dit type werkwoorden *thematische werkwoorden*. De themavocaal heeft tot een opvallende vormverandering geleid bij de 2e persoon enkelvoud van het medium: **βούλε-σαι** > **βούλεις** > **βούλει** en **ἔβούλε-σο** > **ἔβούλεο** > **ἔβούλου**. Iets dergelijks is ook gebeurd in de imperativus: **βούλε-σο** > **βούλεο** > **βούλου**.

Let op

De 3e persoon actief op **-ει** geeft in het medium de 2e persoon aan!

Na het wassen van de kleding en na een uitgebreide picknick - de moeder van Nausikaä had lekkere hapjes meegegeven - gaan de meisjes met een bal spelen. Opeens grijpt Athena in: zij zorgt ervoor dat de bal in een draaikolk van de rivier terecht komt. De meisjes slaken een gil en Odysseus wordt wakker.

- 1 Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐγείρεται καὶ ἐκ τοῦ θάμνου ἀνίσταται
ὥσπερ λέων ἄσιτος. Μάλα δὴ φοβερὸς ταῖς κόραις
ἐφαίνετο εἶναι· γυμνὸς γάρ ἦν καὶ κεκακωμένος τῇ ἄλμῃ.
Αἱ μὲν κόραι πάσαι πρὸς τὴν θάλατταν ἔφυγον,
5 ἢ δὲ Ναυσικάα μόνη οὐκ ἐφοβεῖτο, ἀλλ' ἔμενεν.
Ὁ δ' Ὀδυσσεὺς ἀποσταδὰ παρηγεῖτο αὐτὴν τοῖσδε
τοῖς μειλιχίοις λόγοις·

- Ἔλισσομαί σε, ἄνασσα· θεὸς ἢ ἄνθρωπος εἶ;
Εἰ μὲν τις θεὸς εἶ, μάλιστα φαίνει μοι ὁμοία τῇ Ἀρτέμιδι·
10 εἰ δὲ τις ἀνθρώπων εἶ, μακάριοί εἰσιν ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ
καὶ οἱ ἀδελφοί! Μακαριώτατος δ' ὁ ἀνὴρ γίγνεται,
ὅς σε γαμῆν μέλλει! Οὐ γάρ πω τοιαύτην κόρην εἶδον!
Αἰδῶς με ἔχει! Αἰδοῦμαι γὰρ τῶν γονάτων σου ἄψασθαι.
Ἄλλ' ἐγὼ μάλ' ἄθλιός εἰμι· μοῖρα γάρ μοι ἐστὶν ἀεὶ
15 κακὰ πολλὰ πάσχειν ἐν τῷ πόντῳ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.
Ἄλλά, ἄνασσα, ἐλέησον! Σὲ γὰρ πρώτην ἀφικόμην,
τῶν δ' ἄλλων ἀνθρώπων οὐ τίνα ἐπίσταμαι,
οἳ τήνδε τὴν πόλιν καὶ γῆν οἰκοῦσιν. Λίσσομαί σε ἐσθῆτά
τινά μοι παρασχεῖν καὶ ἠγήσασθαι μοι εἰς τὴν πόλιν.
20 Τούτων δὲ χάριν οἱ θεοὶ σοι καλὰ δῶρα παρέχειν
μέλλουσιν, ἄνδρα τε καὶ οἰκίαν καὶ εὐτυχίαν·

Ταῦτα δὴ ὁ Ὀδυσσεὺς τὴν Ναυσικάαν παρητήσατο.

θάμνος struikgewas
ἄσιτος hongerig
κεκακωμένος verweerd, ἄλμη zeewater

ἀποσταδὰ op een afstand, παρητέομαι
(+ acc.) vragen (aan) | μειλίχιος vrien-
delijk

λίσσομαι smeken, ἄνασσα meesteres

μακάριος heel gelukkig

ὅς die (nom. ev. betr. vnv.)

μοῖρα lot

ἐλέεω medelijden hebben

οἳ die (nom. mv. betr. vnv.)

τούτων χάριν als dank hiervoor

5a/b. Odysseus, Athena, Nausikaä en haar dienaresen op een roodfigurige vaas-schildering.

OVERZICHT λύω ‘LOSMAKEN’ EN ποιέω ‘MAKEN’, ‘DOEN’

PRAESENS/IMPERFECTUM				AORISTUS	
actief	medium/passief	actief	medium/passief	actief	medium
λύω	λύομαι	imperativus	imperativus	imperativus	imperativus
λύεις	λύει (ook λύη)	λῦε	λύου	λύσον	λύσαι
λύει	λύεται	λύετε	λύεσθε	λύσατε	λύσασθε
λύομεν	λύόμεθα	infinitivus	infinitivus	infinitivus	infinitivus
λύετε	λύεσθε	λύειν	λύεσθαι	λύσαι	λύσασθαι
λύουσι(v)	λύονται			ἔλυσα	ἐλύσάμην
ἔλυον	ἐλύομην			ἔλυσας	ἐλύσω
ἔλυες	ἐλύου			ἔλυσε(v)	ἐλύσατο
ἔλυε(v)	ἐλύετο			ἐλύσαμεν	ἐλύσάμεθα
ἐλύομεν	ἐλύόμεθα			ἐλύσατε	ἐλύσασθε
ἐλύετε	ἐλύεσθε			ἔλυσαν	ἐλύσαντο
ἔλυον	ἔλύοντο				
actief	medium/passief	actief	medium/passief	actief	medium
ποιῶ	ποιούμαι	imperativus	imperativus	imperativus	imperativus
ποιεῖς	ποιεῖ (ook ποιῆ)	ποιεῖ	ποιουῖ	ποιήσον	ποιήσαι
ποιεῖ	ποιεῖται	ποιεῖτε	ποιεῖσθε	ποιήσατε	
ποιούμεν	ποιούμεθα	infinitivus	infinitivus	infinitivus	infinitivus
ποιεῖτε	ποιεῖσθε	ποιεῖν	ποιεῖσθαι	ποιήσαι	ποιήσασθαι
ποιούσι(v)	ποιούνται			ἐποίησα	ἐποίησάμην
ἐποίουν	ἐποιούμην			ἐποίησας	ἐποιήσω
ἐποίεις	ἐποιουῖ			ἐποίησε(v)	ἐποιήσατο
ἐποίει	ἐποιεῖτο			ἐποιήσαμεν	ἐποιήσάμεθα
ἐποιούμεν	ἐποιούμεθα			ἐποιήσατε	ἐποιήσασθε
ἐποιεῖτε	ἐποιεῖσθε			ἐποίησαν	ἐποιήσαντο
ἐποίουν	ἐποιούντο				

OVERZICHT THEMATISCHE AORISTUS ἔλαβον EN ἐγενόμην

λαμβάνω nemen		γίγνομαι (geboren) worden, gebeuren			
aor. ἔλαβον (stam λαβ-)		aor. ἐγενόμην (stam γεν-)			
actief	medium	actief	medium	deponens	
ἔλαβον	ἐλαβόμην	imperativus	imperativus	ἐγενόμην	imperativus
ἔλαβες	ἐλάβου	λάβέ	λαβοῦ	ἐγένου	γένου
ἔλαβε(v)	ἐλάβετο	λάβετε	λάβεσθε	ἐγένετο	γένεσθε
ἐλάβομεν	ἐλαβόμεθα	infinitivus	infinitivus	ἐγενόμεθα	
ἐλάβετε	ἐλάβεσθε	λαβεῖν	λαβέσθαι	ἐγένεσθε	infinitivus
ἔλαβον	ἐλάβοντο			ἐγένοντο	γενέσθαι

1 Ἡ δὲ Ναυσικάα τῷ Ὀδυσσεῖ ἀπεκρίνατο·
 ‘Ξένη, Ζεὺς αὐτὸς νέμει εὐτυχίαν τοῖς ἀνθρώποις
 τοῖς ἀγαθοῖς τε καὶ κακοῖς, ὥσπερ βούλεται, ἐκάστω·
 χρὴ οὖν σε τάδε τὰ κακὰ παθεῖν, εἴτε βούλει εἴτε μή.
 5 Νῦν δέ, ἐπεὶ εἰς ἡμετέραν πόλιν τε καὶ γῆν ἀφικοῦ,
 ἐτόιμη εἰμί σοι παρίστασθαι. Φαίακες μὲν ἔσμεν,
 ἐγὼ δ’ εἰμι θυγάτηρ Ἀλκινόου, τοῦ τῶν Φαίακων ἡγεμόνος.’
 Ἔπειτα δ’ ἡ Ναυσικάα ταῖς κόραις παρεκελεύσατο·
 ‘Ἀμφίπολοι, μὴ φοβεῖσθε! Μηκέτι φεύγετε, ἀλλ’ ἵστασθε
 10 καὶ δεῦρο ἔρχεσθε· ὑμᾶς χρὴ τῷ ξένῳ θεραπείαν παρέχεσθαι.
 Πρὸς γὰρ Διὸς εἰσι πάντες οἱ ξένοι τε καὶ πτωχοί.
 Ἀλλ’ ἄγετε, φίλαι, σῖτον καὶ οἶνον τῷ ἀνδρὶ παράσχεσθε
 καὶ λούσατε αὐτὸν ἐν τῷ ποταμῷ καὶ ἐλαίῳ χρίσατε.’
 Τότε δὴ ὁ Ὀδυσσεὺς εἶδε τὰς παρθένους καὶ εἶπεν αὐταῖς·
 15 ‘Μένετε, ἀμφίπολοι· ἐγὼ γὰρ αὐτὸς μέλλω ἄλμην ἀπὸ τῶν ὤμων
 ἀπολούεσθαι καὶ ἐλαίῳ χρίεσθαι· αἰδοῦμαι γὰρ γυμνὸς
 εἶναι παρὰ κόραις!’

Ἔπειτα ὁ Ὀδυσσεὺς ἐλούσατο καὶ τῷ ἐλαίῳ ἐχρίσατο·
 ἡ δὲ θεὸς Ἀθηνᾶ αὐτῷ πλείστην χάριν ἐδώρησατο.
 20 Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκάθητο παρὰ τῆ θαλάττῃ,
 λαμπρὸς ὥσπερ ἀστήρ. Ἐθεᾶτο δ’ αὐτὸν ἡ Ναυσικάα·
 ὁ γὰρ ἀνὴρ αὐτῇ ἐφαίνετο ὅμοιος θεῷ!

Φαίακες Faiaken

ἀμφίπολος dienaar

θεραπεία verzorging

πρὸς Διὸς onder de bescherming van

Zeus, πτωχός bedelaar | ἄγετε vooruit!

ἐλαιον olijfolie, χρίω insmeren

ἄλμη zeewater

δωρέομαι geven

ἀστήρ ster

GEBRUIK MEDIUM: INTRANSITIEF, WEDERKEREND EN BELANGHEBBEND

Naast de media ‘tantum’ (deponentia) zijn er zeer veel werkwoorden die naast een actieve ook een medium-vervoeging hebben. Dit medium heeft een aantal gebruiksmogelijkheden.

1. Intransitief (‘betekenis-medium’)

Vergelijk **ἐγείρω** en **ἐγείρομαι**. Het actief van dit werkwoord kan een lijdend voorwerp hebben en noemen we daarom *transitief* (overgankelijk), het medium kan geen lijdend voorwerp hebben en noemen we daarom *intransitief* (onovergankelijk). Het actief betekent iemand wakker maken en het medium betekent ‘zelf wakker worden’. Zo ook:

φαίνω (iemand/iets) tonen (‘zichtbaar maken’) en

φαίνομαι verschijnen (‘zichtbaar worden’).

Dit gebruik van het medium noemen we voor het gemak ‘betekenis-medium’, omdat je voor het medium een aparte betekenis van het werkwoord leert.

2. Wederkerend

Bij sommige werkwoorden kan het medium ook wederkerend gebruikt worden (‘zich’). Vergelijk:

λούω iemand wassen en **λούομαι** zich wassen,

παρασκευάζω iemand/iets gereedmaken en

παρασκευάζομαι zich gereedmaken.

3. Belanghebbend medium

Soms hebben actieve werkwoorden met een lijdend voorwerp een medium-vervoeging. In dat geval ligt de nadruk op het feit dat het onderwerp van de zin belang of voordeel heeft bij de handeling die hij uitvoert:

μέλλω ἄλμην ἀπὸ τῶν ik zal het zeewater van

ὤμων ἀπολούεσθαι mijn schouders wassen.

4. Passief

Het medium wordt in het praesens en imperfectum ook als *passivum* gebruikt (‘worden’). Dit gebruik komt in Les 16 aan de orde.

LES 16 DE KYKLOOP POLYFEMOS

Bij de Faiaken

De ontvangst

Nadat Odysseus zich te goed had gedaan aan de hem aangeboden lekkernijen, wees Nausikaä hem de weg naar de stad en naar het paleis van haar vader. Ze raadde hem aan om, daar aangekomen, eerst haar moeder om hulp te vragen. Die zou er zeker voor zorgen dat hij naar zijn vaderland werd teruggebracht.

Odysseus volgde de raad van Nausikaä op. Zoals zij had voorspeld, werd hij gastvrij door Alkinoös en zijn vrouw ontvangen en beloofden zij hem ervoor te zorgen dat hij veilig thuis zou komen. De volgende dag werd te zijner ere een groot feest georganiseerd. Hierbij werd ook een zanger uitgenodigd om de gasten met zijn liederen te vermaken. Een van de liederen die hij ten gehore

bracht, verhaalde over de liefde van Ares en Afrodite (zie Oefenboek).

Odysseus maakt zich bekend en begint te vertellen

Allen genoten van de verhalen van de zanger. Maar toen de blinde zanger over het Trojaanse paard en de inname van Troje begon, stroomden de tranen bij Odysseus over de wangen. Alkinoös merkte het verdriet van Odysseus op en vroeg de zanger te stoppen. 'Laat de vreemdeling zich nu eerst bekendmaken. Noem mij uw naam en het land waarheen onze schepen u moeten brengen. Vertel ons over uw avonturen. Is misschien een familielid of vriend van u in Troje gesneuveld?' Aangespoord door deze vriendelijke uitnodiging voldeed Odysseus aan Alkinoös' ver-

zoek en maakte zich bekend. Vervolgens begon hij te vertellen over zijn rampzalige terugkeer uit Troje.

'Op een gegeven moment kwamen we in het land van de Kyklopen terecht. Met twaalf van mijn beste mannen ging ik op een grot af die wij vanaf de zee hadden zien liggen en die een bewoonde indruk maakte. Ik had een leren zak met de allerbeste wijn meegenomen om zo nodig als gastgeschenk te kunnen aanbieden.

In de grot keken we onze ogen uit: rekken volgestouwd met kazen, hokken met lammeren en bokjes, emmers vol melk. Mijn mannen wilden het liefst zo snel mogelijk terug naar de schepen, maar ik wilde wel eens zien wie hier woonde.'

1. Odysseus en Polyfemos. Een Romeins mozaïek in Piazza Armerina op Sicilië.

‘Plotseling hoorden we een luid gedreun: een Kykloop kwam binnen, een reus met één oog midden op zijn voorhoofd! Hij dreef zijn schapen naar binnen en rolde een reusachtige steen voor de ingang van de grot.’

1 Τότε δὴ ἡμᾶς εἶδε καὶ ἤρετο· ὦ ξένοι, τίνες ἐστέ καὶ πόθεν ἦκατε; Ἡμεῖς δ' ἐξεπληττόμεθα τῷ βαρεῖ φθόγγῳ καὶ αὐτῷ τῷ πελώρῳ. Ἐγὼ δ' ἐγίγνωσκον τὸν Κύκλωπα ἄγριόν τε καὶ ἄθεον εἶναι, ὅμως δ' ἀπεκρινάμην· Ἡμεῖς Ἀχαιοὶ ἐσμεν καὶ
5 ἀπ' Ἰλίου οἴκαδε πλέομεν. Ἀνέμοις δὲ παντοίοις ἀπεφερόμεθα κατὰ μεγάλην θάλατταν καὶ οὕτως ἐνθάδε ἀφικόμεθα. Ἀλλ' αἰδοῦ θεοῦς, λισσόμεθά σε, καὶ παρίστασο ἡμῖν· ἰκέται γὰρ ἐσμεν! Ὁ δὲ Κύκλωψ ἀπεκρίνατο· Ἄφρων εἶ, ὦ ξέने! Ὑπὸ γὰρ ἡμῶν τῶν Κυκλώπων οὐχ ὁ Ζεὺς οὐδέ τις
10 ἄλλος τῶν θεῶν θεραπεύεται, ἐπεὶ πολὺ κρείττονές ἐσμεν! Ἄμα δ' ὑπ' αὐτοῦ δύο ἑταῖροι ἀναιροῦνται καὶ βία μεγάλη καταβάλλονται πρὸς τὴν γῆν· ὁ δ' ἐγκέφαλος αὐτῶν ἐξέρρει καὶ ἡ γῆ κατεδεύετο. Αὐτοὺς δὲ ὁ Κύκλωψ ἤσθιεν ὥσπερ λέων –οὐδὲν δὲ κατελείπετο ὑπ' αὐτοῦ! Ἐπεὶ δ' ἐπλήσατο
15 τὴν μεγάλην νηδύν, ἐξετείνατο διὰ τῶν μῆλων. Ἡμεῖς δὲ φόβῳ μεγίστῳ κατειχόμεθα· ἀναγκαῖον γὰρ ἦν ἡμᾶς πάντας ἀπόλλυσθαι, ἐπεὶ οὐκ ἐδυνήθημεν ταῖς χερσὶ τὸν μέγαν λίθον ἀπόσασθαι ἀπὸ τῆς τοῦ ἄντρου εἰσόδου.

Τῇ δ' ὑστεραία ἡμέρᾳ ὁ Κύκλωψ αὐθις εἶλετο δύο ἑταίρους
20 ὡς δεῖπνον. Ἐπειτα τὰ μῆλα ἐκ τοῦ ἄντρου ἤλασε καὶ τὴν εἴσοδον τῷ λίθῳ ἀπέκλεισεν· ἡμεῖς δ' ἐλειπόμεθα ἐν τῷ ἄντρῳ. Τότε δὴ ἐμαυτῷ διελεγόμην καὶ ἦδε ἡ βουλή ἀρίστη μοι ἐφαίνετο· Τὸ μέγα ρόπαλον τὸ τοῦ Κύκλωπος κεῖται παρὰ τῷ σηκῷ. Δεῖ οὖν τοῦτο τὸ ρόπαλον ὑπὸ τῶν ἑταίρων
25 ἀποξύνεσθαι καὶ ἔπειτα ὑπὸ κόπρῳ πολλῇ κρύπτεσθαι!

φθόγγος stemgeluid
πέλωρον monster, gedrocht
ἄθεος goddeloos, Ἀχαιοὶ Grieken
Ἰλιον Troje, ἀποφέρω afdrijven, uit de koers slaan
λίσσομαι smeken
ἰκέτης smekeling

ἀν- op-
ἐγκέφαλος hersenen, ἐκρέω eruit stromen, καταδεύω nat maken
ἔπλησα (aor.) vullen
νηδύς buik, ἐκ- uit-, διὰ + gen. hier: tussen, μῆλον schaaap

ἀποθῆω wegduwen, ἄντρον grot, εἴσοδος ingang
ὑστεραῖος volgende
ἤλασα, aor. v. ἐλαύνω
ἀποκλείω afsluiten

ρόπαλον knuppel
σηκός hok
ἀποξύνω puntig maken, κόπρος mest

HET PASSIEF GEBRUIK VAN HET MEDIUM

De medium-vormen van het praesens en imperfectum van actieve werkwoorden worden ook als passivum gebruikt ('worden'). In dat geval kan de persoon door wie de handeling wordt verricht, worden uitgedrukt door ὑπό + genitivus. Een dativus kan de oorzaak aangeven.

ὑπ' αὐτοῦ δύο ἑταῖροι ἀναιροῦνται	door hem worden twee makers opgepakt.
ἀνέμοις παντοίοις ἀπεφερόμεθα	wij werden door allerlei winden afgedreven.
φόβῳ μεγίστῳ κατειχόμεθα	wij werden door zeer grote vrees bevangen.

Onthoud

Bij het passief gebruik van het medium staat nooit een lijdend voorwerp (object).

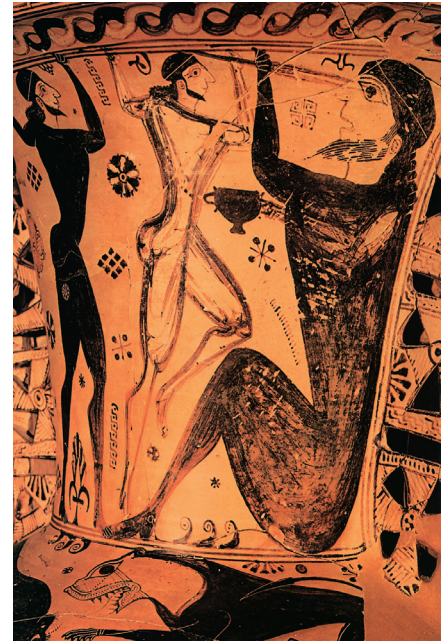
Onthoud

Alleen het medium van praesens en imperfectum wordt als passivum gebruikt. De aoristus heeft een aparte passieve tijdsstam op -θη.

AORISTUS PASSIEF OP -θην VAN λύω EN ποιέω

λύω losmaken	indicativus	imperativus	infinitivus
	ἐλύθην ἐλύθης ἐλύθη ἐλύθημεν ἐλύθητε ἐλύθησαν	λύθητι λύθητε	λυθῆναι

ποιέω maken, doen	indicativus	imperativus	infinitivus
	ἐποιήθην ἐποιήθης ἐποιήθη ἐποιήθημεν ἐποιήθητε ἐποιήθησαν	ποιήθητι ποιήθητε	ποιηθῆναι

2. Polyfemos wordt blind gemaakt. Een Griekse vaasschildering.

3. Odysseus ontsnapt. Een zwartfigurige vaasschildering.